

Budjettineuvotteluissa tarvitaan panostuksia sosiaaliturvaan (17.2.2020)

Hyvät vastaanottajat,

Kevään kehysriihessä ja syksyn budjettiriihessä allekirjoittaneet ihmisoikeusjärjestöt eli Amnesty International Suomen osasto ja Ihmisoikeusliitto pitävät perusturvan korottamista ihmisoikeuksia kunnioittavalle tasolle ensiarvoisen tärkeänä. Riittävien varojen tulee löytyä niin valtiontalouden kehyksistä kuin budjetistakin.

Lisäksi muun muassa toimeentulotuen epidemiakorvausta ja työttömyysturvan poikkeuksia ja laajennuksia tulee jatkaa ainakin niin kauan, kuin pandemia yhä jatkuu. Niiden jatkamisesta tulisi myös tehdä kerralla päätös koko täksi vuodeksi, koska myös pandemian aiheuttama poikkeustila tulee kestämään ainakin tämän vuoden ajan.

Tänä vuonna tehtävät budjettipäätökset ovat ihmisoikeuksien kannalta erityisen merkittäviä. Pandemia on mullistanut lähes jokaisen elämää ja uhannut monen oikeutta toimeentuloon ja terveyteen. Pandemia on iskenyt kovimmin jo ennestään haavoittuvassa asemassa oleviin ihmisryhmiin.

Perus- ja ihmisoikeuksien toteutuminen vaatii myös julkisia varoja ja valtion budjetilla onkin keskeinen rooli ihmisoikeuksien turvaamisessa. Nyt, kun valtiontaloudessa aiotaan palata normaaliin kehysmenettelyyn, on ensiarvoisen tärkeää huomioida, että kehyksistä löytyvät perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiseen tarvittavat resurssit. Erityisesti haluamme kiinnittää huomionne sen varmistamiseen, että suomalainen sosiaaliturvajärjestelmä täyttää ihmisoikeusveloitteet.

Suomalaiset perusturvaetuudet ovat tasoltaan riittämättömiä. Kotimaisessa lakisääteisessä viimeisimmässä perusturvan riittävyden arviointiraportissa¹ todetaan, ettei suuri osa perusturvan varassa elävistä yllä kohtuulliseen minimiviitekulutukseen. Asia on kiinnittänyt myös kansainvälisten ihmisoikeuselimien huomion. Suomi on saanut toistuvasti moitteita perusturvan riittämättömyydestä Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta² ja YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komitealta³. YK:n taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien komiteassa käsitellään Suomen sosiaaliturvatilannetta parhaillaan (eli helmikuussa viikolla 7) ja sekä Amnesty että Ihmisoikeusliitto ovat jättäneet lausuntonsa komitealle. Tuomme aihetta esille siis myös kansainvälisesti.

Tervehdimme ilolla hallituksen jo tekemiä korotuksia ja väliaikaisia parannuksia perusturvaetuuksiin. Perusturvan lähtötaso oli kuitenkin valitettavan heikko, eivätkä viimeisen vuoden aikana tehdyt muutokset vielä riitä nostamaan perusturvaa Suomen kansainvälisten veloitteiden edellyttämälle tasolle.

¹ THL, Perusturvan riittävyden arviointiraportti 2015–2019, <https://www.julkari.fi/handle/10024/137711>

² Tuorein käsittely: Follow-up to decisions on the merits of collective complaints, Findings 2018 by the European Committee of Social Rights, Suomen osio sivuilla 32-42, <https://rm.coe.int/findings-2018-on-collective-complaints/168091f0c7>

³ Tuorein käsittely: UN Committee on Economic, Social and Cultural Rights. 2014. Concluding observations on the sixth periodic report of Finland. E/C.12/FIN/CO/6, <https://digitallibrary.un.org/record/789388>

Pandemian aiheuttama poikkeustilanne ja sosiaaliturva

Pandemia on heikentänyt monen mahdollisuuksia tulla toimeen omalla työllään. Hallituksen tekemät lukuisat väliaikaiset muutokset ja korotukset perusturvaan ovat tulleet tarpeeseen. Vuodenvaihteessa päättynyt toimeentulotuen epidemiakorvaus tuki kaikista köyhimpiä kriisin keskellä. Samoin yrittäjien pääsy työttömyysturvan piiriin helpottaa monia pandemiasta kärsiviä yrittäjiä.

Tilapäiset parannukset ovat olleet tervetulleita, mutta Amnesty ja Ihmisoikeusliitto näkevät, että niitä tulisi jatkaa vähintään niin pitkään, kun pandemian aiheuttama poikkeustila jatkuu. Perusturvan saajilla on oltava tietoa siitä, kuinka pitkään muutokset etuuksissa ovat voimassa: lyhyet, muutamaksi kuukaudeksi eteenpäin tehdyt päätökset lisäävät epävarmuutta muutenkin epävarmassa tilanteessa.

Amnestyn Suomen osasto ja Ihmisoikeusliitto tekevät parhaillaan selvitystä suomalaisen perusturvajärjestelmän ongelmista, jotka vaikuttavat ihmisoikeuksien toteutumiseen. Osana selvitystyötä olemme haastatelleet perusturvan varassa eläviä ihmisiä.

Haluamme nostaa jo tässä yhteydessä esille muutaman kuvaavan haastattelusitaatin korona-ajan toimeentulosta ja tilapäisten koronakorvausten merkityksestä ihmisten elämässä:

"Se auttoi hurjasti, kun sain koronalisää toimeentulotukeen. Kun sen sain, niin pystyi ostamaan leipää ja maitoa silloin kun tarvitsi, ja sai maksettua laskut ajallaan. Ei se mihinkään ylimääräiseen riittänyt tai mitään säästöön jäänyt, mutta ei ollut talous ihan niin tiukilla. Stressiä oli huomattavasti vähemmän." Yksinhuoltaja Helsingistä, osa-aikaisella eläkkeellä.

"[Toimeentulotuen epidemiakorvaus] olisi saanut jatkua edelleenkin, koska tää tilanne jatkuu edelleen, jatkuvasti pitää hankkia maskeja ja käsidesejä." Tamperelainen työtön.

Kuten sitaateista käy ilmi, oli viime vuoden lopun väliaikaisella toimeentulotuen epidemiakorvauksella iso merkitys viimesijaisen turvan varassa eläville. Pandemia on ylipäättään vaikeuttanut ihmisten työ- ja toimeentulotilannetta ja lisännyt perusturvan tarvetta. Pandemia-aikana työttömyys on noussut kolmanneksella⁴ ja viimesijaisen toimeentulotuen tarve kasvoi 5 %⁵.

Tulevissa kehys- ja budjettipäätöksissä onkin turvattava jokaisen oikeus riittävään toimeentuloon.

Julkaisemme selvityksen suomalaisen perusturvan ihmisoikeusongelmista alkusyksystä ja nostamme jatkossakin perusturvaa ihmisoikeutena esiin. Jatkamme keskustelua ja yhteistyötä mieluusti myös kanssanne.

Ystävällisin terveisin,

Mariko Sato

Taloudellisten ja sosiaalisten oikeuksien asiantuntija

Amnesty International Suomen osasto

044 754 5201

Mariko.sato@amnesty.fi

Heli Markkula

Vaikuttamistyön päällikkö

Ihmisoikeusliitto

044 7389120

Heli.markkula@ihmisoikeusliitto.fi

⁴ Tilastokeskus, 'Työllisyys heikkeni selvästi joulukuussa', http://stat.fi/til/tyti/2020/12/tyti_2020_12_2021-01-28_tie_001.fi.html

⁵ Kela, 'Etuuksien saajat vuonna 2020', https://koronamittarit.kela.fi/2021/02/2020_vuosi_fi/